

Beeckesteyn, geteekend door Michael en gegraveert door Philips

Jan Holwerda

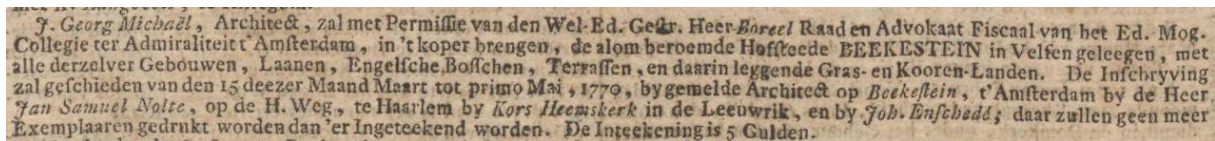
De plattegrond van Beeckestijn¹, getekend door Michael en gegraveerd door Philips², wordt in alle publicaties over de Nederlandse tuingeschiedenis naar voren gebracht en vaak ook afgebeeld. Daarnaast bestaan er diepgaande analyses van de plattegrond door onder andere Oldenburger-Ebbers, Van der Aar en Rolle, Albers en Tromp.³ En dan nogmaals een artikel over deze plattegrond? Valt er nog iets nieuws te brengen? Ja, toch wel. De gravure is ondertekend met *Gemeeten Geteekend en in dese Stand gebragt, door den Architect, J.G. Michael, 1772 en in koper gegraveert, door C. Philips Jacobsz. in Amsterdam 1772*. Het jaartal 1772 is dan ook in alle publicaties overgenomen. Echter, uit een advertentie komt naar voren dat de gravure gebaseerd is op een tekening vervaardigd in 1770. Dezelfde en latere advertenties geven verder een indruk van onder andere hetgeen afgebeeld zou worden, de te betalen prijs en de publiciteit die aan de plattegrond gegeven werd.⁴

1770

In de *Oprechte Haerlemse courant* van 6 maart 1770 is de volgende advertentie te vinden:

J. Georg Michaël, Architect, zal met permissie van den Wel-Ed. Gestr. Heer Boreel Raad en Advokaat Fiscaal van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, in 't koper brengen, de alom beroemde Hofstede Beekestein in Velsen geleege, met alle derzelve gebouwen, laanen, Engelsche bosschen, terrassen, en daarin leggende gras- en kooren-landen. De inschrijving zal geschieden van den 15 deezer maand Maart tot primo Mai, 1770, by gemelde Architect op Beekestein, te Amsterdam by de Heer Jan Samuel Nolte op de H. Weg, te Haarlem by Kors Heemskerk in de Leeuwrik, en by Joh. Enschedé; daar zullen geen meer exemplaaren gedrukt worden dan er ingeteekend worden. De inteekening is 5 gulden.

Opvallend is het jaar 1770 en niet 1772, maar ook de duiding *Engelsche bosschen* en al helemaal het gebruik van het woord *kooren-landen*. Dit laatste roept direct beelden op van een *ferme ormeé*.

Afb. 1. Oprechte Haerlemse courant van 6 maart 1770.

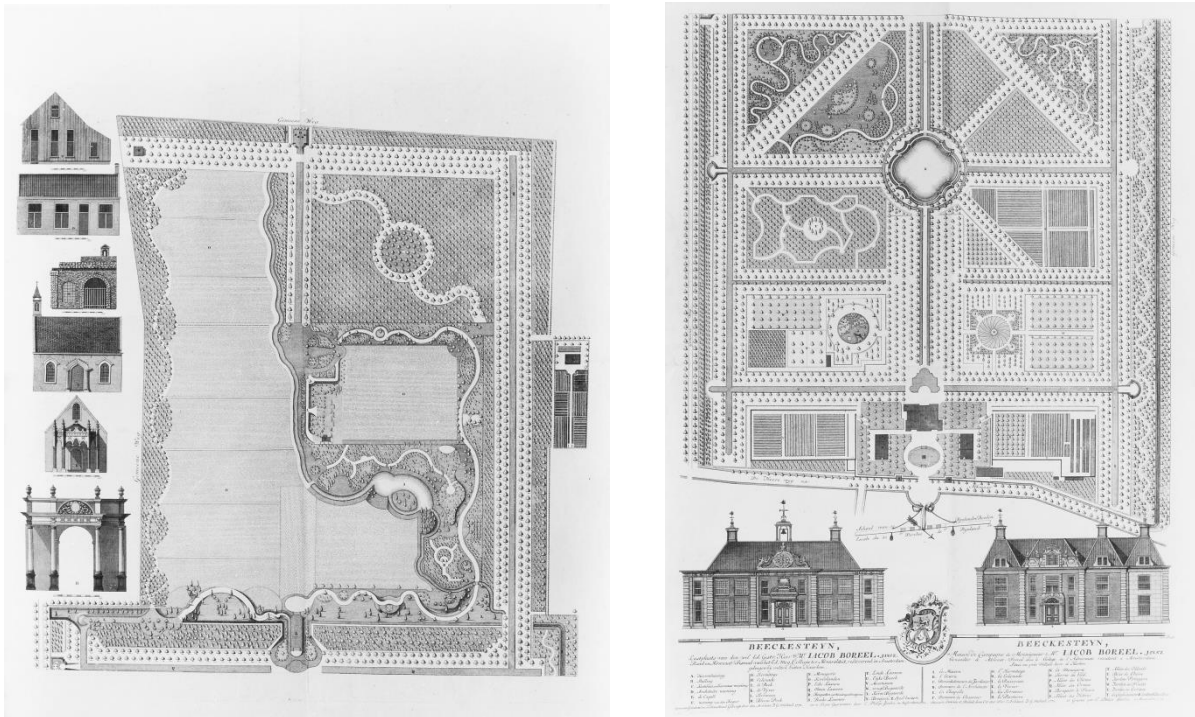
Advertenties van half maart en in april 1770 noemen nog meer personen en plaatsen waar ingeschreven kan worden: bij de architect zelf en in Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Utrecht en Rotterdam.⁵

Op 3 mei 1770 wordt gemeld dat de *teekening van de Lustplaats Beekesteyn thans in gereedheid is (vervaardigt door den Architect J.G. Michael)* en te zien is *op gemelde plaats [Beekesteyn]* en vervolgens te zien is in Den Haag, Haarlem en tot slot bij *Konst-Graveerder, Konst- en Boekhandelaar C. Philips Jacobsz., te Amsterdam*. Men kan nog steeds intekenen; voor f 5,- en *na den eersten Juny 1770* voor f 8,-.⁶

1771

Vervolgens blijft het stil, tot in juni 1771 een advertentie wordt geplaatst waarin het verschijnen van een *bouwkundige afbeeldinge* van de in 1770 gebouwde Muiderpoort te Amsterdam wordt aangekondigd.⁷ Haast tussen neus en lippen door en mogelijk met enige schaamte vanwege de vertraging, meldt de advertentie ook

nog: *insgelyks zal ook spoedig by denzelve[n] [den Boek- en Konsthedelaar C. Philips Jz.] uitgegeven worden, de Lustplaats Beekestyn in twee blaaden.*

Afb. 2 Beekesteyn, in 2 bladen.

1772

Het 'spoedig' in de advertentie uit 1771 blijkt betrekkelijk. Na bijna weer een jaar is de gravure eindelijk gereed, in april 1772.⁸ *De heeren welke op dezelve ingeteekend hebben [worden] verzogt, hunne exemplaren te doen afhaalen bij de architect, in Amsterdam, Haarlem of Den Haag. Uit vermits er een zeer klein getal goede drukken overig zyn, worden de liefhebbers dezelve aangeboden per stuk, à f 7,-, valt af te leiden dat er meer exemplaren zijn afgedrukt dan het aantal inschrijvingen bedroeg.*

Tot slot

Op grond van de advertenties is de conclusie dat de opmeting en de plattegrond van Beekestijn in 1770 en niet in 1772 werd vervaardigd door de architect Johann Georg Michael (1738-1800) en de gravure in 1772 door Caspar Philips Jacobsz (1732-1789). Toch valt op de gravure te lezen: *Gemeeten Geteekend en in dese Stand gebragt, door den Architect, J.G. Michael, 1772.* Is de oorspronkelijke tekening na 1770 nog aangepast? Denkbaar als er gedetailleerd naar de *korenlanden* op de tekening wordt gekeken. Het ten opzichte van de middenas links gelegen grote korenveld en het aansluitende kleinere rechts gelegen korenveld hebben een horizontale stippellijn vulling. Het rechthoekige perceel korenveld op de middenas kent een verticale stippellijn vulling. Alsof hier een eerder invulling later met een kleine rechthoekige strook is 'afgeplakt'.⁹ Misschien een kaartcorrectie, naar aanleiding van een latere wijziging in het terrein? Mogelijk omdat na 1770 alsnog een deel van een laan op de middenas is verwijderd? Of is het alleen maar een teken technische truc om de middenas in ieder geval op papier te benadrukken?

Of is het simpelweg dat Philips de gravure wilde actualiseren met 1772 als opmetingsjaar, in plaats van de nu opgedoken 1770?

Noten

---

¹ De naam Beeckestijn wordt in dit artikel bewust op verschillende manieren geschreven: Beeckestijn als huidige schrijfwijze; de overige vormen zijn die als in de aangehaalde bronnen.

² Michaël en Philips Jacobsz moeten een nauwe band hebben opgebouwd, want Jan (sic) George Michaël en zijn vrouw Anna Maria Smits staan als getuigen genoteerd bij de doop van Anna Maria, dochter van Caspar Philips Jacobsz en Margaretha Elizabeth Konse. Archief van de Burgerlijke Stand: doop-, trouw- en begraafboeken van Amsterdam (NL-SAA-23871296), DTB 253, p.20 (folio 10v), nr.3.

³ Carla S. Oldenburger-Ebbers, De Cascade-methode als waardestelling voor historisch groen. Case-study: Het 'ideale' Beeckestijn, in: G.W. van Herwaarden (red. e.a.), *Buitenplaatsen*, Zwolle/Zeist, 1998, p. 60-72; Joke van der Aar en Siebe Rolle, *De tuinen van Beeckestijn. Een beeld van een buitenplaats*, Velsen 2000; Lucia Albers, Beeckestijn revisited, in Arinda van der Does en Jan Holwerda (red.), *Tuingeschiedenis in Nederland. Veelzijdig erfgoed in 't groen*, Utrecht 2009, p. 97-103; Heimerick M.J. Tromp, *De Nederlandse Landschapsstijl in de Achttiende Eeuw*, Leiden 2012, p. 215-221..

⁴ Auteur vond 11 advertenties.

⁵ *Oprechte Haarlemse courant*, 6 en 15 maart en 7, 14 en 19 april 1770.

⁶ *Oprechte Haarlemse courant*, 3 mei 1770. Op 10 mei 1770 volgt een advertentie waarin wordt aangegeven dat de tekening in Haarlem is te zien en vervolgens in Amsterdam. *Oprechte Haarlemse courant*, 10 mei 1770.

⁷ *Amsterdamse courant*, 22 juni 1771.

⁸ *Oprechte Haarlemse courant*, 23 en 28 april en 5 mei 1772.

⁹ L.H. Albers en P. Doeve, *Landgoed Beeckestijn. Openluchtmuseum van de achttiende eeuwse tuin deel 1*, Utrecht/Vreeland 2009, p. 28.

Over auteur

Jan Holwerda studeerde af aan de HBCS te Velp (tegenwoordige Hogeschool Van Hall Larenstein). Zijn groene opleiding en de reeds bestaande interesse voor geschiedenis leidde in de loop der jaren tot verdieping in de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur. Jan werkt nu onder de naam Groen Verleden, bureau voor historisch onderzoek op het terrein van groen erfgoed.

Groen Verleden | Jan Holwerda

www.groenverleden.nl

info@groenverleden.nl